

csak fokozatosan juthatunk el; erre tanítványainkat külön kell nevelni. Ne kezdjük tehát az első lépést már ebben a szellemben. A gyermek lelki fejlődésének figyelembevétele készíti arra, hogy a térképismeretbe való bevezetésnek új útjait kutassa. Szerinte az eddigi eljárás helytelen, nem felel meg a gyermek természetének és értelmi világának. Mi a tanterem kisebbitett vázlatának elkészítésével kezdjük a térképbe való bevezetést, pedig sokkal helyesebb, ha iskolánk s a környező néhány épület modelljét készítjük el s ezeket a homokasztalra helyezzük. Ott marad a nyomuk, a bemélyedés segítségével azután tisztázhatjuk a vázlat és a kisebbités fogalmát. A következő lépés városunk légifotóval való megbeszélése. Ezt követi néhány kirándulás, amelyen a szabadban való tájékozódással s a domborzati elemekkel ismerkedünk meg. Csak ezután ajánlatos áttérni a térképbe való bevezetés eddig is használatos eljárására. Szerzőnk, mint írásaiból megtudhatjuk, nagyszerűen ért a domborművű térképek előállításához, így tehát nemcsak tanácsokat ad a következő értekezésekben ezeknek a készítésére, hanem bő útmutatással lát el használatukat illetőleg is. Ha valamennyit nem tudjuk is megvalósítani éppen a tárgyban rejlő nehézség miatt, mégis hálásak vagyunk újszerű szempontjaiért.

Karl János.

IRODALOM.

Nevelésügyi tanulmányok. Szerkesztette: Imre Sándor. (Értekezések a m. kir. Ferenc József-Tudományegyetem Pedagógiai Intézetéből. Új sorozat. 6—12. szám.) Szeged, 1934. Az egyetemi Pedagógiai Intézet kiadása. (8-r., 179 lap.) Ára 4 P.

Csak oly szerelmese neves tudományszakának, mint aminő az előttünk levő kötet szerkesztője, tud a mai hiperrealisztikus, sőt materiális felfogású korszakban *szellemileg* igazi és törhetetlen munkakedvet, *anyagilag* megfelelő eszközöket teremteni ilyen eszményi légkörben megszületett tanulmánygyűjtemény megalkotására, illetőleg közzétételére. Kétségtelenül annak a szuggesztív hatásnak eredménye ez, melyet a szerkesztő mint nagynevű és hallgatóitól szeretettel körülvelt mintaszerű tanár tanítványaira mindenkor gyakorolt. Hogy kötetünk szerkesztőjét mint kísérte végig tanári és tudós pályáján ez a neves tudományos tárgyszeretet, arról nemrégiben plasztikus képet rajzolt folyóiratunk hasábjain az idetartozó tények megállapítására leghivatottabbak egyike, a Magyar Paedagógiai Társaság elnöke.

A Kornis Gyula cikkében közlöttek kiegészítésül mutatjuk be Imre Sándor a Ferenc József-Tudományegyetem pedagógiai tanszékén s a szegedi egyetem Pedagógiai Intézetében töltött munkás éveinek egyik utolsó szellemi gyümölcsét, a szegedi szeminárium szorgalmas műhelyéből, ebből a termékeny talajból a lelkes tanár odaadó és tudatos szellemi vezetése alatt fakadt derék dolgozattermésnek egy válogatott gyűjteményét.

E kötet, bár pusztán szerkesztésnek látszik, a termékeny szegedi években voltaképen nemcsak előzője Imre Sándor azóta megjelent *saját* könyvének, mely a *neveléstudomány magyar feladatairól* szól, hanem szerves összefüggésben is áll vele, mert előzetesen, gyakorlatilag, példában bemutatja azt, hogy mily hangyaszorgalmú munkára van szükség annak a programnak megvalósításához, melynek elveit először az *Ertekezések a m. kir. Ferenc József-Tudományegyetem Pedagógiai Intézetéből* c. új sorozatnak I. számában közölt munkatervben, azután pedig részletesebben a *neveléstudomány magyar feladatairól* szóló művében fejtette ki.

E gondos és lelkiismeretes készülődés a nagyszámú feladatok megoldására, a rábízott egyetemi ifjúság lelkes vezetése ez irányban és hallgatóinak tudatos és célszerű tudományos foglalkoztatása a szegedi egyetemi intézetben még inkább igazolják annak a neveléstudomány iránti eroszából fakadó acélos akaratnak céltudatos kifejlődését, melynek megindulását Imre Sándornál a Polgári Iskolai Tanárképző pedagógiai katedráján és a Magyar Paedagogia szerkesztői székében s voltaképen továbbfejlődését és még tudatosabbá válását a közoktatásügyi minisztériumban viselt vezetői állása idején volt módunkban megismerni.

Mikor e kötet szerkesztője egybegyűjtötte s kiadta e hét, igen változatos tárgyú pedagógiai dolgozatot, melyek mind a tőle kitűzött munkatervnek egy-egy pontjára vonatkoznak, bizonyára maga is tudatában volt annak, hogy bár becületes kutatásnak és logikus gondolkodásnak eredményei, mint részben szárnypróbálgatások és első kísérletek akárhány esetben nem merítik ki a meglátott tennivalókat, „inkább csak megmutatják, hogy azokon a nagyon különböző tereken mit lehet keresni és mit lehet találni“. Ennek megfelelően a kiadvány részben azt a célt is szolgálja, hogy a nyilvánosság dicsőségét nyujtván jutalmul, buzdítást adjon az egyes dolgozatok szerzőinek a további munkára, de bizonyára arra is gondolt, hogy mindegyik dolgozatban van valami olyan tartalom, mely nemcsak novum, hanem egyúttal valódi tudományos eredmény és érték is. Ez utóbbi szempontból óhajtjuk e dolgozatokat felfogni mi is ennek a folyóiratnak hasábjain, mely a magyar neveléstudomány előbbrevitelének áll szolgálatában.

Egy majdnem napjainkbeli és mégis már történetivé vált témáról, a *nevelésügynek az 1920. évi nemzetgyűlésen való szerepéről* szóló dolgozat, a korán elhunyt Márer Erzsébetnek kegyeletből első helyen közölt tanulmánya nyitja meg a sort. Márer Erzsébet nevét mindnyájan jól ismerjük, mint aki szorgalmas munkájával és szakavatottságával mindvégig egyik reménysége volt az újabb magyar tudományos pedagógiai irodalomnak s mint aki a Magyar Paedagogiai Társaság körül is érdemeket szerzett a Magyar Paedagogia név- és tárgymutatójának társszerkesztői szerepében. Hátrahagyott dolgozata becses adalékul szolgál a világháború után közvetlenül következett zavaros évek pedagógiai gondolkodásnak megismerésében, mikor a rendelkezésre álló sokféle eredeti forrás alapján megállapítja azokat a nevelői gondolatokat, melyek az

életnevelésnek, a nemzeti szellemű nevelésnek és a tervszerű nevelésnek követésével a nemzetgyűlés munkája folyamán fölfakadni látszottak.

A kötet második cikke *Kiss Jenőnek* magas szempontokból készült környezetrajza, miliőtanulmánya *A nevelés körülményei egy alföldi községben* címmel, melynek eredményeit főleg népiskolai tanítók, a szerkesztő Imre Sándor véleménye szerint pedig a felügyeleti szervek is jól értékesíthetik önképzésük munkájában. Kiss Jenő dolgozatának részletmunkai jellege nyilvánvaló. Magában talán mint esetlegességek gyűjtése nem volna se különösebben érdekes, se eléggé becses, ha nem vezetnék vizsgálódásaiban, leírásában tudatosan és bizonyára előzetesen egybeállított szempontok, melyek révén a dolgozat hasonló részlettanulmányokra példát nyújt s megjelöli az utat, melynek követésével, számos ilyen dolgozat elkészülte után, létrejöhetne az egész ország nevelésügyi állapotának szintetikus rajza.

Darvas Andornak dolgozata, *Egy középiskolai osztály alakulása nyolc év alatt*, még inkább kisplasztikai jellegű s főleg karakterológiai tanulmányok szempontjából tartalmaz értékes adatokat és útmutatásokat. De becses a dolgozatban annak az elvi jelentőségű tényezőnek kifejtése is, melyet mint egységbe forrasztó erőt egy-egy iskolai osztálybeli közösség szellemének nevezhetnénk, s melynek tényleges, egész életre szóló hatását legtöbbünk saját élete emlékeivel tudja nyomon kísérni.

Mélyebben járó fejtegetéseket kapunk egy nehezebb, nem annyira vagy nem pusztán gyűjtő munkát, mint inkább pszichológiai vizsgáldást igénylő témáról. *Az olvasás készségeinek kapcsolata az értelmességgel* címmel, egy már fejlettebb készségű fiatal, tudós kutatónak és gondolkodónak, *Baranyai Erzsébetnek* tollából, ki néhány év óta folyóiratunknak is szívesen látott munkatársa. A dolgozat címében jelzett összefüggést világítja meg sokoldalú, szorgalmas és bő adatgyűjtés alapján, s eredményeivel eljut annak a tételnek fölállításához, hogy az olvasás készségét az értelmesség fokán kívül az optikai látás maga, továbbá a tanulónak idegállapota s általában lelkiállapota is determinálja. E tételnek, ha talán nem is mond meglepően új dolgokat, tudományos értéke nem kicsinyelhető.

Tettamanti Béla, Társaságunk rendes tagja, ki nem mint kezdő egyetemi hallgató, hanem mint a szegedi pedagógiai szeminárium egyik vezető egyénisége jutott szóhoz a kötetben, *Középiskolánk tanulmányi eredményét* vizsgálja az 1932/33. évi értesítők alapján. A középiskolai oktatás eredményességének tényezői a kutatásnak tulajdonképeni tárgya, mégpedig abból a szempontból tekintve a dolgot, hogy mennyiben tükre ezeknek a tényezőknek az iskola értesítője, s hogy azokról egy-egy évi teljes értesítősorozat milyen összképet tud nyújtani feleletül az eredményesség tárgyában fölvetett kérdésre. Nemcsak a gyűjtés pontossága, hanem a gyűjtött anyag értékének kritikai mérlegelése is értékessé teszi ez egészen újszerű téma kidolgozását.

Simon Elemér dolgozata *A szegedi középiskolák népességének alakulása 1903—1933* címmel tanügystatisztikai, *Joó Tibor* munkálata pedig *A Budapesti Szemle nevelésügyi és Széchenyire vonatkozó közleményei 1933-ig* címmel

pedagógiai irodalmi repertoriális érdekű közlemény s mindkettő a pedagógia segédtudományai részére szolgáltat adalékokat.

Nyilvánvaló, hogy e sokféle tárgyú dolgozatok a tudományos értéknek és az érdekességnek különböző fokain állanak, de egységbe foglalja őket az a gondolat, hogy a pedagógiai eszmevilágban, annak különböző területein csak keilő analízis után, melynek még nagyon sok elintézni való feladata van, jöhet majdan valamikor egy tökéletes és teljes szintézis.

A kötet szellemének egységét munkálja és segíti elő továbbá a szerkesztőnek az az eljárása is, hogy a dolgozatok legtöbbjéhez hozzáfűzi megjegyzéseit, melyekkel a dolgozatok eredményeit kívánja minden egyes esetben külön összefoglalni, s ha kell, megvilágítani, esetleg a további tennivalókat kijelölni. E nem ritkán kritikai, de mindig méltányoló, legtöbbször szinte kis értekezéssé bővülő megjegyzések, néha egy-egy újabb dolgozatnak vagy feladatnak eléggé terjedelmes, szakszerű vázlatai, természetesen emelik a kötet tudományos értékét.

Vajha sok ilyen szeminárium kiadvány láthatna még napvilágot az Imre Sándortól megalapított szegedi egyetemi Pedagógiai Intézetben, de a szerkesztőnek új munkahelyén, a budapesti műegyetem pedagógiai tanszékének égisze alatt is.

Gyulai Agost.

Bognár Cecil: Pszichológia. A Szent István-Társulat kiadása. Budapest. 334 l.

Bognár Cecil pszichológiájának megírásával igen szükséges és érdemes munkát végzett. Szükségeset, mert kitűnő középiskolai lélektanunk van; olyan is akad, mégpedig nem egy, amelyek a lélektan egész tárgyát nagy tudományos felszereltséggel, az összes elméletek bemutatásával, az összes problémák részletes feltárásával öleli fel s a tudományban elmélyedni akarót mindenről tájékoztatja; de olyat, amelyik a kettő között állana, amelyik többet adna, mint a középiskolai pszichológia, de kevesebbet, mint a több kötetre terjedő lélektanok, amelyik különösen alkalmas volna a főiskolai és egyetemi hallgatók kezébe, valamint annak a művelt közönségnek a kezébe, amely tudományt kíván, de népszerűen, könnyen érthetően megírtat, mondom, ilyet Bognár Cecil igazában nem alkotott nálunk senki. Ezért tartom könyvét hézagpótlónak.

A munka azonban nemcsak szükséges, hanem értékes is. Azzá teszi először az, hogy a kor színvonalán van, a nagytudományú szerző egyformán ismeri a lélektani kutatás mult és jelen eredményeit. Nem csupán azt tárja fel, amit mások állapítottak meg, hanem a maga megfigyeléseinek, vizsgálatainak tényeit is. A középiskolában, az egyetemen s az életben volt elég alkalma az élesszemű szerzőnek sok mindent észrevenni. Értékessé teszik a könyvet új és eredeti szempontjai. A pszichológia nála pl. nem a tudat tényeinek leírása és magyarázata, hanem a lelki jelenségek felbontása időben végbemenő folyamatokra és időtlen jellegű struktúrákra. Ahol teheti, ezeket a folyamatokat és struktúrákat igyekszik mint a jelenségek hordozóit megszerkeszteni. Természetes, ez sok nehézségbe ütközik és igen gyakran meg kell elégednie a jelenségek leírásával. Az élményasszociáció mellett strukturálist is ismer.